

BÁO CÁO TỔNG KẾT HỘI NGHỊ KHOA HỌC QUỐC TẾ

“BƯỚC ĐẦU TRAO ĐỔI: TÔN GIÁO VÀ PHÁP QUYỀN Ở ĐÔNG NAM Á”

< Hà Nội ngày 8 - 9/9/2006 >

ĐỖ QUANG HÙNG^(*)

Đã từ lâu giới nghiên cứu tôn giáo Đông Nam Á mong muốn có một cuộc Hội nghị khoa học quốc tế để trao đổi kinh nghiệm và học hỏi lẫn nhau trong lĩnh vực giải quyết vấn đề **Tôn giáo và Pháp quyền** trong khu vực, nơi mà đời sống tôn giáo của các nước thành viên đều hết sức phong phú, đa dạng.

Điều này sẽ càng bổ ích khi giới nghiên cứu tôn giáo Đông Nam Á có cơ hội gặp gỡ, trao đổi với các học giả từ nhiều khu vực khác như Bắc Mỹ, Châu Âu, Đông Bắc Á..., nơi mà nhiều quốc gia đã có kinh nghiệm thành công trong việc giải quyết mối quan hệ giữa nhà nước với các giáo hội, xây dựng luật pháp về tôn giáo và nói chung là việc hoàn thiện các mô hình của các nhà nước thế tục.

Thực vui mừng, mong muốn tốt đẹp ấy đã được thực hiện tại Hội trường của Viện Khoa học Xã hội Việt Nam, trong hai ngày 8 - 9/9/2006.

Cơ hội này có được là sự nỗ lực của nhiều phía, đặc biệt là ý tưởng và sự đóng góp tích cực của Viện Can dự Toàn cầu (IGE) Hoa Kỳ, Viện Nghiên cứu Tôn giáo thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam, Hội Việt - Mỹ thuộc Liên hiệp các Hội Hữu nghị Việt Nam, cùng các cơ quan bảo trợ: Trung tâm Luật pháp và Nghiên cứu Tôn giáo Quốc tế thuộc Trường Đại học Brigham Young (Hoa Kỳ), và Trung tâm Nghiên cứu Luật pháp và Tôn giáo thuộc Trường Đại học Emory (Hoa Kỳ).

Cảm ơn họ, vì nếu không có những nỗ lực bền bỉ của họ gần một năm nay, chắc hẳn đã không thể có cơ hội này.

Xin cảm ơn những vị học giả, các đồng nghiệp từ nhiều cơ quan nghiên cứu từ nhiều quốc gia liên quan đến chủ đề Hội nghị khoa học này, các vị chức sắc và giới trí thức các tôn giáo từ nhiều vùng miền của Việt Nam đã nhận lời mời tham gia Hội nghị và đã có mặt khá đông đủ, tham gia tích cực mọi hoạt động của Hội nghị.

Trong hai ngày qua, qua sáu phiên họp liên tiếp, Hội nghị đã lắng nghe và trao đổi với 26 tác giả đến từ 12 quốc gia thuộc các nước trong và ngoài khu vực Đông Nam Á theo đúng chương trình đã được thông qua và chuẩn bị. Hội nghị lấy làm tiếc vì sự vắng mặt của các học giả là J. Bauberot và F. Messner (Pháp), và A. Sokolov (Nga). Nhưng những báo cáo khoa học của họ đóng góp vẫn được Hội nghị ghi nhận qua văn bản và lời trình bày thay của các đồng nghiệp.

Cấu trúc nội dung, 5 chủ đề chính của 6 phiên họp mà Hội nghị chọn lựa là đúng hướng, đã cơ bản thoả mãn những mong mỏi về học thuật của mỗi thành viên khi đến với Hội nghị quốc tế về Tôn giáo và Pháp quyền ở các nước Đông Nam Á- Hội nghị lần đầu tiên được tổ chức trong khu vực nói chung và tại Hà Nội nói riêng.

Thực tế là, trong đời sống tôn giáo ở nhiều quốc gia, nhiều khu vực trên thế giới hiện nay, việc giải quyết **vấn đề Tôn giáo và Pháp quyền** còn nhiều thách đố. Các quốc

*. GS. TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

gia ở Đông Nam Á dường như đều có những nỗ lực để hướng tới việc ngày càng đảm bảo tốt hơn cho quyền tự do tôn giáo của công dân mỗi nước. Nhưng mặt khác, tính đa dạng và những đòi hỏi của hệ thống Công ước Quốc tế về quyền tự do tôn giáo, nhân quyền lại đặt ra những thách thức mới trong việc giải quyết mối quan hệ Tôn giáo và Pháp quyền ở mỗi nước.

Quả thực nhiều chủ đề các phiên họp như: Tác động của tôn giáo đối với sự ổn định và phát triển xã hội; tiến triển và bối cảnh hiện tại của pháp luật tôn giáo ở Đông Nam Á; những thách thức của các "hiện tượng tôn giáo mới" trong các cộng đồng dân tộc thiểu số; vấn đề pháp nhân tôn giáo... đã và đang tạo được sự quan tâm sâu sắc, tất cả phản ánh rõ tính hiện thực của cách đặt vấn đề trong Hội nghị này.

Điều quan trọng hơn, Hội nghị khoa học Quốc tế đầu tiên với chủ đề này trong khu vực Đông Nam Á, cơ bản đã đạt những kết quả tốt về học thuật.

Trong các phiên họp, các thành viên của Hội nghị vừa đối thoại và tôn trọng các ý kiến của nhau, đồng thời cũng thẳng thắn trao đổi những kinh nghiệm lịch sử, những vấn đề đương đại và đầy tính thời sự của mỗi nước.

Lẽ dĩ nhiên, trước những vấn đề rất "hiện đại", lại đa dạng và phức tạp - phần lớn phản ánh những điều kiện đặc thù của đời sống tôn giáo và xã hội mỗi nước, chưa kể các vấn đề tôn giáo ấy lại bị quy định bởi những điều kiện chính trị, xã hội và văn hoá mỗi nước, vì thế, giữa các nước thành viên khu vực Đông Nam Á cũng ***có những khoảng cách*** trên nhiều vấn đề khi tiến hành xây dựng và hoàn thiện luật pháp tôn giáo. Đó là điều rất bình thường và chính nó lại kích thích sự suy tư của mỗi nước.

Điều đáng nói hơn là, ***và có lẽ đây là kết quả học thuật và tư tưởng lớn nhất***, giữa các nước thành viên khu vực Đông Nam Á, khi giải quyết vấn đề ***Tôn giáo và Pháp quyền***, đã có ***những mẫu số chung*** và có vẻ như triển vọng logic của nó ngày càng lớn.

Quả thực, nhiều kinh nghiệm cụ thể mà Hội nghị trao đổi với nhau một cách thẳng thắn và cởi mở, sẽ rất hữu ích cho mỗi thành viên và có lẽ cho cả những người có trách nhiệm trong các cơ quan quản lý đời sống tôn giáo.

Cho phép tôi được thay mặt các học giả khu vực Đông Nam Á trong Hội nghị này cảm ơn chân thành đến các học giả Âu - Mỹ và các khu vực khác, đã đem đến cho Hội nghị này nhiều kinh nghiệm, nhiều bài học sâu sắc của đất nước họ qua hàng trăm năm xây dựng các mô hình nhà nước thế tục!

Chính ở địa hạt vừa trao đổi, một lần nữa Hội nghị được trải nghiệm rằng, không có gì gắn kết con người chặt chẽ như tôn giáo, nhưng chính nó có khi lại là nhân tố phân ly, chia rẽ cộng đồng, quốc gia một cách đáng sợ...

Nhưng với các nhà khoa học trong lĩnh vực tôn giáo học, rõ ràng chẳng có lý do gì để xa cách và phân ly. Qua ngôn ngữ nghề nghiệp, trái lại, các thành viên của Hội nghị càng xích lại gần nhau hơn và có thêm kinh nghiệm để giúp cho đất nước của mình giải quyết tốt hơn vấn đề tôn giáo, đóng góp cụ thể vào việc ổn định xã hội, gắn liền nhu cầu phát triển của mỗi con người với đời sống xã hội và tâm linh, và đó là mục tiêu cao nhất của cuộc Hội nghị khoa học quốc tế này.

Đây là lần đầu tiên, một hội nghị khoa học quốc tế về Tôn giáo và Pháp quyền được tổ chức tại Hà Nội. Về mặt học thuật, Hội nghị đã khai phá những nội dung chuyên môn có chất lượng, cập nhật và thực tiễn. Hơn thế nữa, lần đầu tiên các thành viên của Hội nghị được gặp nhau, trực tiếp trao đổi để cùng nhau xây dựng một chuyên ngành khoa học rất mới mẻ ở Đông Nam Á: Luật pháp về tôn giáo! Cũng vì thế, có thể coi Hà Nội là một địa điểm thuận lợi cho những hội nghị khoa học cùng chủ đề được tổ chức trong thời gian sắp tới!

Với tinh thần ấy, chúng tôi cho rằng Hội nghị khoa học quốc tế *Bước đầu trao đổi: Tôn giáo và Pháp quyền ở Đông Nam Á* đã thành công tốt đẹp./.